

MILLAL ABISTADA POEGIVAT LEHMA

Poegimine on täit tähelepanu nõudev protsess, mille käigus tehtud vigade tõttu võite kaotada kas vasika, lehma või halvemal juhul ka mõlemad.

Erinevaid probleeme esineb 30–35% poegivatest mullikatest ja 10-15% täiskasvanud lehmadest. (Eestis on surnultsünde esmaspoeginutel 12,2% ja korduvalt poeginutel 5,9%). Probleemid poegimisel ohustavad nii emaslooma kui ka vasika tervist, lisaks sellele pikendavad rasked poegimised perioodi poegimisest uue tiinestumiseni, mistõttu pikeneb poegimisvahemik.

Assisteerimist vajavate poegimiste põhjuseid on põhimõtteliselt kaks: liiga suur vasikas ja vasika ebanormaalne asend.

Poegimise kergus sõltub sellest, milline on sündiva vasika ja poegimisteede suuruse suhe. Probleemid tekivad juhul, kui vasikas on liiga suur ja/või vaagen väike. Selliseid olukordi annab kindlasti vähendada sobivate tunnustega seemenduspulli valimisega.

Vasika ebanormaalne asend põhjustab poegimisel samuti probleeme. Vasika normaalse asendi korral on tema väljasirutatud esijalad suunatud sünnitusteede suunas ja pea paikneb jalgade vahel. Kui vasika asend sünnitusteedes on nimetatust erinev või kui on tegemist mitmikuga, ei pruugi poegimine, sõltumata vasika suurusest, kulgeda normaalset.

Poegimise assisteerimisel on väga oluline teada, kas ja millal sekkuda. Otsuse tegemine ei ole aga alati lihtne. Hilinenud sekkumine võib kahjustada vasika või lehma tervist, liiga varajane aga segab normaalset sünnituse protsessi. Seepärast on äärmiselt oluline tunda sünnituse loomulikku kulgu ja osata hinnata, millises staadiumis see hetkel on.

Lehmal hakkab udar suurenema 2-3 nädalat enne poegimist. Poegimise lähenedes lõtvuvad vaagnasidemed, häbe tursub ja vappub looma liikumisel nagu vedelikuga täidetud õhupall. Mõned päevad enne poegimist võib märgata ka sünnitusteid kaitsvat limakorki. Nimetatud tunnused viitavad lähenevale poegimisele, mille saab jagada 3 staadiumiks.

1. Nõrgad emaka kontraktsioonid viivad emakakaela avanemiseni, Emakakael on põhimõtteliselt lihased ring, mis eraldab emakat väliskeskkonnast. Tiinuse ajal on see suletud selleks, et kaitsta loodet väliskeskkonna kahjulike mõjude eest, kuid poegimise ajaks peab see vasika läbipääsemiseks täielikult avanema. Sellises staadiumis loomad on sageli rahutud, ei söö ja üritavad eralduda teistest loomadest. Mõne looma käitumise põhjal võiks arvata, et teda vaevab puhitus. Selles staadiumis tõukavad emaka kontraktsioonid vasikat sünnituskanali suunas ja staadium lõpeb lootekoti rebenemisega ning merevaigu-värvi lootevedeliku väljumisega ehk kõnekeeles "veed tulid ära". Esimene poegimisstaadium võib kesta 1-12 tundi, enamasti kulub selleks siiski 1-4 tundi. Juhul, kui lootekott ilmub nähtavale, kuid 2-3 tundi sünnitustegevust ei toimu, tuleks kindlasti kaaluda inimese sekkumist.

2. Vasika sisenemine sünnituskanalisse stimuleerib tugevate lihaskontraktsioonide teket. Selles staadiumis heidavad loomad sageli maha ja rakendavad täit jõudu, et pressida vasikat läbi sünnituskanali. Normaalses asendis vasikas väljub sünnituskanalist esijalad ees, sõrapõhjad suunatud allapoole. Kui nähtavale ilmub esmalt pea või saba või kui esijalgade sõrapõhjad on suunatud ülespoole, tuleks koheselt alustada poegimise abistamisega. Selles staadiumis on kõige tähtsam jälgida

sünnituse edenemist. Kui lehm on alustanud vasika sünnituskanalist välja surumist, peab see toimuma küll väikeste pausidega kuid pidevalt.

Pärast tugevate kontraktsioonide algust peaks vasikas nähtavale ilmuma 30-60 minuti jooksul. Kui 1 tunni möödudes ei ole ühtegi vasika kehaosa nähtaval, tuleks poegimist assisteerival isikul sekkuda. Selles staadiumis tuleb poegivat looma jälgida väga tähelepanelikult. Vales asendis vasika puhul ei pruugi lehm täie jõuga pressida või lõpetab pressimise täielikult, sest sünnituse edenemine ei toimu piisavas tempos. Kindlaks tuleks teha, et kas lehm lõpetas pressimise, sest poegimine on alles esimeses staadiumis või on poegimine jõudnud teise staadiumisse ja loom vajab abi.

Kui vasika jalad on nähtavale ilmunud, tuleks järgida "20 minuti reeglit", mis tähendab, et kui presside vahe venib 20 minutist pikemaks, tuleks poegimise abistajal sekkuda. See staadium peaks kestma 1-2 tundi ja lõppema vasika sünnitusteedest väljumisega.

3. Lehm hakkab väljutama päramisi. Olukorda, kui päramised ei ole irdunud 8 tunni jooksul pärast sünnituse algust, võib küll pidada ebanormaalseks, kuid päramise peetusega on tegemist siiski juhul, kui lootekestad ei ole väljutatud 24 tunni jooksul. Kui päramised pole irdunud 24 tundi pärast sünnitust, tuleks ühendust võtta veterinaariga. Päramiste peetusega võivad kaasneda sigimisteede nakkused ning seeläbi sigimishäirete halvenemine. Raskete sünnituste korral puudub kindel ajakava, millal tuleb sekkuda. Alati, kui on vaja looma poegimisel abistada, tuleks esmalt hinnata olukorda ja veenduda, et olete võimeline probleemi lahendama. Kui tunnete ennast ebakindlalt või ei ole veendunud, mida teha järgmise sammuna, siis kutsuge veterinaar või muu pädev isik. Kui olete lehma püüdnud aidata ja 15-20 minutiga ei ole olukord muutunud, siis muutke tehnikat või kutsuge abi.

Poegimise väga jõuline abistamine ei paranda emaslooma ega vasika olukorda. Ebanormaalses asendis vasika puhul ei ole abi vaid tugevamast tõmbamisest. Kui vasika välja tõmbamiseks on vaja rohkem kui 2 inimese jõudu, tuleks üritada muuta vasika asendit ja seejärel proovida uuest või kaaluda keisrilõike võimalust. Kui tegemist on ebanormaalses asendis või lihtsalt liiga suure vasikaga, tuleb arvestada, et liigse jõu kasutamine põhjustab vaid probleeme loomale ja frustratsiooni inimestele.

Poegimise abistamisel on oluline meeles pidada, et:

- Suur osa poegimisjärgsetest emakapõletikest on tingitud sellest, et poegimisala, abivahendid või poegimisabi andja käed ei ole puhtad.
- Poegimisabi andma asudes tuleb pesta ja desinfitseerida esmalt looma häbeme ümbrus ja seejärel enda käed.
- Riistastik tuleb pesta, desinfitseerida ja kuivatada pärast iga kasutamist.
- Liiga varane abistamine võib pärssida looma soovi saada iseseisvalt hakkama.
- Vasikat tuleks tõmmata suunaga allapoole ja kordamööda mõlemast jalast, tõmbed peavad toimuma looma kontraktsioonidaga samas rütmis.
- Kui kahtlete oma võimetes või teile tundub, et sünnitus ei kulge normaalselt, võtke kiiresti ühendust veterinaariga.

Infolehe koostamisel on kasutatud internetilehe www.agweb.com materjale.